

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПРАЦІ (ГАЛУЗЕВА).
ЕКОНОМІКА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ”
(для бакалаврів)**

МАУП

Київ

ДП «Видавничий дім «Персонал»

2013

Підготовлено професором кафедри управління персоналом та медичного менеджменту *А. В. Калиною*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та медичного менеджменту (протокол № 2 від 21.10.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Калина А. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Економіка праці (галузева). Економіка праці в галузі” (для бакалаврів). — К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2013. — 32 с.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів містять пояснювальну записку, тематичний план, завдання для виконання самостійної роботи, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2013

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Економіка праці (галузева)” підготовлені для студентів спеціальності “Менеджмент організацій”, з метою розширення їх знань у галузі економіки праці. Дисципліна “Економіка праці (галузева)” викладається після “Економіки праці” – фундаментальної дисципліни підготовки бакалаврів напрямку “Економіка і підприємництво”.

Зазвичай, курс “Економіка праці (галузева)” викладається у профільних вищих закладах освіти і тоді програма включає базові теми з економіки праці і такі, що відбивають специфіку певної галузі (хімічної, харчової, енергетичної, будівельної, транспортної промисловості тощо).

Мета вивчення пропонованої дисципліни — опанувати теоретико-методологічні та соціально-економічні основи трудових відносин у розрізі окремих галузей і сфер економіки, сформувати цілісний світогляд щодо взаємозв'язку економічних процесів у суспільстві. З огляду на це, вивчення дисципліни починається з ознайомлення із системою галузей економіки.

Основні завдання дисципліни:

- ознайомити студентів зі структурою економіки країни, системою класифікації галузей економіки;
- навчити студентів аналізувати, детально вивчати і працювати з нормативними документами, що є суто специфічними в кожній галузі економіки;
- виробити у студентів практичні навички використання здобутих знань для вирішення спеціальних проблем управління працею на макро-, мезо- і мікрорівнях;
- розвинути у студентів почуття відповідальності за зібраний і підготовлений матеріал, що відбиває специфічність і особливість трудових відносин у тій чи іншій галузі економіки;
- сприяти формуванню у студентів світогляду щодо взаємозв'язку процесів, які відбуваються в суспільстві, і впливу на них управлінських рішень, пов'язаних з діяльністю персоналу.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПРАЦІ (ГАЛУЗЕВА).
ЕКОНОМІКА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ”

Номер теми	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Економіка країни та особливості діяльності її галузей
1	Національна економіка. Система галузей економіки країни, принципи їх класифікації
2	Види класифікації галузей, їх особливість і призначення
3	Поняття структури економіки. Галузеві та міжгалузеві зв'язки. Структурні перетворення економіки в період її трансформації
4	Особливості організації праці в галузях економіки
5	Основні принципи і галузева специфіка нормування праці
	Змістовий модуль II. Організація та оплата праці в сферах економіки України
6	Організація оплати праці в галузях промисловості
7	Організація оплати праці в промисловому комплексі України
8	Організація оплати праці в будівництві і на автотранспорті
9	Оплата праці військовослужбовців та вільнонайманих
10	Особливості оплати праці в сфері освіти та закладах культури
11	Основні тенденції в оплаті праці працівників торгівлі та споживчої кооперації
12	Умови оплати праці працівників закладів охорони здоров'я
13	Оплата праці державних службовців і народних депутатів
14	Особливості оплати праці в недержавному секторі економіки
15	Система участі у прибутку
16	Особливості планування трудомісткості та чисельності працівників у галузях економіки
17	Планування продуктивності праці
18	Планування витрат на робочу силу в галузях економіки
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПРАЦІ (ГАЛУЗЕВА).
ЕКОНОМІКА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ”

Змістовий модуль I. Економіка країни та особливості діяльності її галузей

Тема 1. Національна економіка. Система галузей економіки країни, принципи їх класифікації

Вивчаючи дану тему, студентам необхідно розглядати економіку держави як систему, усвідомлювати сутність національної економіки і умови її формування, розібратись в чому полягає економічна одиниця національної економіки, чітко розуміти поділ праці на два типи, а також які існують види економічної діяльності. Студент повинен усвідомлювати суть поняття “галузь” та основні принципи класифікації галузей і зібрати інформацію щодо класифікації галузей національної економіки.

Крім того, студенту доцільно зібрати інформацію і проаналізувати матеріали стосовно класифікації галузей в різних країнах і зробити порівняльний аналіз.

Результати проведеної роботи мають бути оформлені у вигляді реферату.

Вимоги до реферату:

- викладення матеріалу повинно бути логічно-последовним;
- реферат повинен мати дослідницький характер, узагальнене викладення самостійно опрацьованої літератури та аналіз фактичних матеріалів, а також висновки автора;
- не запозичені до реферату матеріалу (літературні, статистичні) необхідно зробити відповідні посилання на першоджерела;
- обсяг реферату має становити до 10 аркушів друкованого тексту формату А-4 зі стандартними полями через 1,5 міжрядкових інтервалів;
- в кінці реферату наводиться список використаних джерел.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає сутність поняття “економіка” та чим це поняття відрізняється від поняття “національна економіка”.
2. Особливості розвитку національної економіки України в сучасних умовах.

3. Тенденції економічних змін галузей економіки в умовах економічної нестабільності.
4. Оцінка рейтингу конкурентоздатності країн світу та України (рейтингу ІМД).

Література [12; 16; 17; 32; 39, 40]

Тема 2. Види класифікації галузей, їх особливості і призначення

Розглядаючи питання загального класифікатора галузей і його структуру студенту необхідно зрозуміти його принципи. Класифікація галузей за різними характеристиками (використанням ресурсів, видами діяльності, належністю до сектора економіки) повинна бути вивчена і усвідомлена студентом. Студент повинен проаналізувати особливості галузей матеріального виробництва і у вигляді реферату дати характеристику провідних галузей промисловості. Аналогічно студент повинен вивчити сферу нематеріального виробництва: складові, їх особливості та специфічність. Студенту необхідно проаналізувати динаміку структури валового внутрішнього продукту (ВВП) за останні п'ять років і зміну внеску галузей економіки в загальний результат.

Питання для самоконтролю

1. Існуючі види класифікації галузей економіки України.
2. Характеристики класифікацій галузей.
3. Відмінності матеріального та нематеріального виробництва.
4. Сутність валового внутрішнього продукту, його статистичні характеристики та розрахунок.

В результаті опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- сутність категорій “галузь” і понять, що використовуються;
- процеси, що відбуваються в економіці країни на сучасному етапі.

Вміти:

- аналізувати кількісні та якісні зміни в динаміці галузей економіки країни;
- пояснити механізм впливу зовнішніх та внутрішніх чинників та зміну ВВП.

Література [17; 29; 32; 39]

Тема 3. Поняття структури економіки. Галузеві та міжгалузеві зв'язки. Структурні перетворення економіки в період її трансформації.

Студент повинен з'ясувати взаємозв'язки і взаємозалежність окремих частин, секторів, галузей економіки. Розкрити для себе багатоаспектність поняття “галузева структура”. Міжгалузеві комплекси і критерії їх оптимальності повинні бути усвідомлені студентом. Крім того, він повинен розібратися у різноманітті різновидів структури економіки (галузева, соціально-економічна, організаційно-економічна, територіальна). Студент повинен відновити у пам'яті основні напрямки формування ринкової економіки (роздержавлення та приватизація, демонополізація економіки, перебудова її організаційних структур) та проаналізувати за останні п'ять років динаміку галузей економіки, основні види структурних співвідношень на макрорівні (відтворювальні, галузеві, територіальні), які мали місце за цей час. Паралельно з цим, студенту необхідно дослідити тенденції змін макропропорцій між секторами економіки, галузеві пропорції поміж міжгалузевими комплексами, а також галузями, що виробляють ресурси і тими, що їх переробляють. Окрім того, необхідно проаналізувати структурні зрушення в економіці та структурну політику, яка проводиться останнім часом в країні і всі ці матеріали повинні бути оформлені у вигляді реферату, вимоги до якого подані у темі 1.

Питання для самоконтролю

1. Сутність сектору економіки та його відмінність від галузі.
2. Критерії оптимальності створення та функціонування міжгалузевих комплексів.
3. Оцінка діяльності міжгалузевих комплексів та їх роль в розвитку економіки країни.
4. Розрахунок структурних зрушень та їх вплив на динаміку макроекономічних показників.

В результаті опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- сутність категорій структурної побудови економіки;
- існуючі зв'язки між галузями та всередині них.

Вміти:

- пояснити механізм впливу зміни роботи окремої галузі на розвиток економіки;

- аналізувати тенденції змін макропропозицій між секторами економіки.

Література [17; 29; 32; 39]

Тема 4. Особливості організації праці в галузях економіки

Студент повинен розуміти поняття організації праці, характер і зміст праці в сучасному виробництві, а також основні напрямки її організації. Він повинен усвідомлювати суть і значення процесів суспільного поділу та кооперації праці, їх взаємозв'язок і взаємозалежність в сучасних умовах.

Організація і обслуговування робочих місць. Студент повинен розібратися в суті понять “робоче місце” і “робоча зона”, їх особливостях в галузях промисловості. Він повинен повторити і знати класифікацію робочих місць і їх специфіку в галузях економіки, яке давалося в дисципліні “Організація праці”. Студент повинен розуміти значення і роль атестації робочих місць, атестації персоналу в основних галузях промисловості. Крім того, він повинен розуміти особливості організації робочих місць працівників та їх планування в різних типах виробництва.

Студент повинен з'ясувати особливості спеціалізації й оснащення робочих місць в окремих галузях промисловості, а також особливості організації робочих місць інженерно-технічного персоналу. Важливо, щоб студент не тільки вивчив основні напрямки підготовки і підвищення кваліфікації персоналу, а й проаналізувати, як це здійснюється в його організації (підприємстві).

Він повинен з'ясувати значення й ефективність типового проектування організації робочих місць, етапи проектування, їх особливості в окремих видах виробництва та галузях. Оцінити рівень організації та раціоналізації трудових процесів і робочих місць у галузях економіки і в його галузі. Крім того, він повинен познайомитись з проектуванням прогресивних трудових процесів та показники раціональності трудових процесів та їх специфіки.

Студент повинен вивчити умови праці, фактори, що визначають їх на виробництві, їх значення для здоров'я і працездатності людини, ознайомитися з планом поліпшення умов праці, а також планом атестації персоналу і робочих місць за умовами праці. Ознайомитися з заходами щодо раціоналізації режиму праці й відпочинку та існуючою державною системою охорони праці в Україні.

Студент наприкінці вивчення теми повинен з'ясувати суть поняття “ефективність” та різницю в розрахунках суспільної, соціальної та економічної ефективності заходів удосконалення організації праці.

На основі вивчення даної теми, студент повинен підготувати реферат, де розкрити суть організації праці в його організації (підприємстві).

Питання для самоконтролю

1. Що слід розуміти під організацією праці і чи є різниця по окремих галузях?
2. В чому полягає сутність атестації робочих місць і що її відрізняє від атестації персоналу?
3. Умови праці та їх вплив на працездатність людини.
4. Етапи проектування робочих місць.
5. Особливість організації праці ІТП.

В результаті опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- роль, місце і значення організації праці в сучасному виробництві;
- особливість сучасної організації праці в його галузі.

Вміти:

- оцінювати рівень організації праці по основним критеріям.

Література [7; 15; 18; 21; 26; 33]

Тема 5. Основні принципи і галузева специфіка нормування праці

Вивчаючи дану тему, студент повинен з'ясувати сутність і значення нормування праці для окремих галузей економіки, об'єкти нормування праці та класифікацію витрат робочого часу. Він повинен ознайомитись з законодавчим регулюванням робочого часу й відпочинку (галузеві особливості) та розглянути типові режими праці і відпочинку та їх особливості в галузях економіки. Крім того, бажано, щоб студент розібрався у сутності нестандартних режимів праці і їх нормативному забезпеченню, а також у сутності повного і неповного робочого дня, змінності роботи і її особливостях у галузях матеріального виробництва. Бажано розглянути питання регулювання міри праці засобами нормування праці й планування виробничих завдань, які мають місце на виробництві та з'ясувати, як це здійснюється в його організації.

Студенту необхідно вивчити методи вивчення ефективності використання робочого часу та ознайомитись з системою нормативів і норм праці, методами нормування трудових процесів, а також з видами нормативних матеріалів з праці, які діють в галузях промисловості і його галузі. Крім того, бажано вивчити характеристику і класифікацію норм праці та методи нормування і способи вдосконалення норм праці в окремих галузях матеріального виробництва. Студенту необхідно ознайомитись з існуючим в Україні правовим забезпеченням нормування праці в галузях економіки.

Питання для самоконтролю

1. Сутність поняття “нормування праці” та його зв’язок з організацією праці.
2. Методи вивчення витрат робочого часу.
3. Методи встановлення норм.
4. Особливості нормування праці в галузях економіки.
5. Особливості змінної роботи в окремих галузях економіки.

В ході вивчення даної теми студент повинен:

Знати:

- регулювання робочого часу та його взаємозв’язок з нормуванням;
- регулювання міри праці засобами нормування.

Вміти:

- розраховувати норми на основі нормативних матеріалів з праці.

Література [9; 12; 15; 18; 21; 27; 28; 32; 34; 38]

Змістовий модуль 2. Організація та оплата праці в сферах економіки України

Тема 6. Організація оплати праці в галузях промисловості

При опрацюванні даної теми студент повинен знати форми і системи заробітної плати, їх місце і роль в організації оплати праці в різних галузях промисловості. Він повинен розібратись з умовами застосування форм заробітної плати в галузях промисловості. Студент повинен ознайомитись з нормативно-правовою базою оплати праці та етапами її реформування. Студент повинен ознайомитись з діючою єдиною тарифною сіткою оплати праці робітників і службовців.

Студент повинен розібратись із специфікою оплати праці в окремих галузях промисловості. Крім того, він повинен розібратись

з порядком формування коштів на оплату та стимулювання праці на дільницях і у бригадах, підрядних підрозділах. Студент повинен проаналізувати рівень оплати праці та її зв'язок з продуктивністю на своєму підприємстві.

Він також повинен ознайомитися зі звітністю з оплати праці та її специфікою по формах власності.

На основі проведених досліджень, студент повинен підготувати реферат.

Питання для самоконтролю

1. Що слід розуміти під формою та системою заробітної плати, в чому їх різниця?
2. Основні елементи організації оплати праці.
3. Етапи реформування оплати праці в Україні.
4. Нормативно-правова база оплати праці.

В результаті опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- сутність заробітної плати та її структуру;
- зміни в оплаті праці, які мають місце в галузях економіки у теперішній час;
- діючі форми звітності з оплати праці.

Вміти:

- розраховувати середню заробітну плату.

Література [3; 5; 6; 12; 15; 18–20; 24; 34–36]

Тема 7. Організація оплати праці в промисловому комплексі України

При ознайомленні і вивченні даної теми студент повинен зрозуміти практику організації оплати праці в сільськогосподарських підприємствах на різних етапах їх розвитку, а також форми оплати праці в колгоспах. Студент повинен розібратися в особливостях акордно-преміальної системи оплати праці та досвід застосування шкал прогресивно-зростаючих розцінок за продукцію. Крім того, він повинен знати показники результативності виробництва і їх зв'язок з доходами робітників на селі, та оплатою праці від валового доходу в нових умовах. В цій темі, студент повинен вивчити особливості організації оплати праці в умовах оренди і орендних відносин на селі (системи оплати праці за залишковим принципом “орендна плата — оплата праці”) та розібратися у специфіці оплати праці в різних галу-

зях сільського господарства. Студент повинен знати концепцію нової моделі оплати праці в сільськогосподарських підприємствах (безтарифна система).

Питання для самоконтролю

1. Особливість сільського господарства, як галузі економіки.
2. Специфічність оплати праці в сільському господарстві.
3. Орендні відносини на селі.
4. Безтарифна система оплати праці.

В результаті опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- особливості оплати праці в сільському господарстві;
- показники результативності виробництва і як вони пов'язані з заробітною платою працівників сільськогосподарських підприємств.

Вміти:

- розраховувати заробітну плату;
- роз'яснити особливості оплати працівників сільського господарства.

Література [3; 5; 6; 12; 15; 18–20; 24; 34–36]

Тема 8. Організація оплати праці в будівництві і на автотранспорті

В процесі вивчення теми, студент повинен ознайомитися з особливістю будівельної галузі й формами оплати праці в ній, факторами, що впливають на формування і розмір заробітної плати в будівництві. Бажано, щоб студент ознайомився з тарифними сітками, діючою системою доплати і надбавок, пільг і компенсацій за роботу у шкідливих умовах.

Студент повинен розібратися в складових організації оплати праці робітників шахтобудівельних управлінь у ринкових умовах господарювання.

Слід серйозно віднестися до особливостей оплати праці на підприємствах автотранспорту та організації оплати праці водіїв. Крім того, треба звернути увагу на оплату праці працівників, зайнятих ремонтом рухомого складу, технічним обслуговуванням, і допоміжних працівників. Він повинен ознайомитись з якістю праці та критеріями її оцінки, рівнем організації та нормування.

Питання для самоконтролю

1. Роль і місце будівельної галузі та автотранспортної сфери в економіці України.
2. Особливості оплати праці в будівництві.
3. Особливості організації праці та її оплати в автотранспорті.
4. Як внутрішній ринок праці впливає на стан розвитку оплати праці в будівництві та автотранспорті?

В результаті опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- особливості роботи будівельної галузі та автотранспортної сфери;
- специфіку в оплаті праці, її організації та використанні окремих елементів.

Вміти:

- пояснювати особливості роботи вивчених галузей;
- розібратись в питаннях організації праці та її нормування, як основи оплати праці.

Література [3; 5; 6; 12; 15; 18–20; 24; 34–36]

Тема 9. Оплата праці військовослужбовців та вільнонайманців

Вивчаючи тему студент повинен з'ясувати особливості оплати праці працівників Збройних сил України. Ознайомитись із сутністю наказів Міністерства оборони України: “Про затвердження умов оплати праці працівників (не військовослужбовців) апарату органів військового управління та військових комісаріатів” від 28.02.2000 № 55; “Про затвердження Тимчасового Положення з бухгалтерію у Збройних силах України” від 01.03.01 № 71; “Про затвердження Положення про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовців Збройних сил України” від 05.03.01 № 75; “Про впорядкування умов оплати праці працівників бюджетних військових частин, закладів, установ та організацій Збройних сил України” від 01.03.01 № 216. Крім того, студент повинен ознайомитись з особливістю оплати праці військових, які виконують миротворчу місію за кордоном і чи зараховується до стажу перебування за кордоном? Студенту необхідно розглянути особливість оплати праці військовослужбовців в залежності від виконуваних функцій та місця служби.

Якщо студент заочної форми проходить строкову службу або військовослужбовець, то йому необхідно підготувати реферат, де по можливості, висвітлити систему оплати праці в армії і безпосередньо у своїй частині.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає специфіка працевлаштування військовослужбовця?
2. Чи існує різниця в оплаті праці військових одного звання, які служать в різних родах військ?
3. На яких умовах здійснювались програми перекваліфікації військових і чи існують ці програми зараз?

В результаті опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- специфіку діяльності військовослужбовців по відношенні до інших галузей;
- особливості оплати праці військовослужбовців та вільнонайманих, які працюють в одній військовій частині.

Вміти:

- пояснити необхідність диференціації оплати праці в армії;
- проконсультувати з питань організації оплати праці військовослужбовців.

Література [3; 5; 6; 12; 15; 18–20; 24; 34–36]

Тема 10. Особливості оплати праці в сфері освіти та закладах культури

Студент знайомлячись з цією темою повинен зрозуміти, що освіта як особлива сфера діяльності людини. Він повинен серйозно опрацювати наказ Міністерства освіти і науки України “Про затвердження розмірів посадових окладів (ставок заробітної плати) працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ” від 29.03.01 № 161 і глибоко розібратись у особливостях оплати праці вчителів шкіл і викладачів навчальних закладів різних рівнів акредитації. Крім того, студент повинен ознайомитись з останніми нормативними актами, щодо оплати праці вчителів в умовах карантину. Ознайомитися з принципами оплати праці працівників національних закладів культури (мистецьких), які регламентовані наказом Міністерства культури і мистецтв України від 16.01.02 № 20. Крім цього, бажано ознайомитися зі схемами посадових окладів (ставок заробітної пла-

ти) керівних працівників, художнього, артистичного персоналу, фахівців, службовців, робітників національних закладів культури — музеїв, бібліотек, галерей, культурних центрів, клубів, домів культури, концертних залів.

В процесі вивчення даної теми студент повинен ознайомитися з особливостями оплати праці працівників освітньо-духовної сфери — закладів культури та мистецтва.

Питання для самоконтролю

1. Чи відрізняється оплата праці працівників дошкільних закладів та середніх шкіл?
2. Завдяки чому і як здійснюється диференціація оплати праці вчителів у школі?
3. Чи існує різниця в оплаті праці вчителів загальноосвітніх, спеціалізованих шкіл та гімназій?
4. Як здійснюється оплата праці викладачів вищої школи і що покладено в основу оплати їх праці?
5. Хто регулює оплату праці працівників сфери культури?
6. З чим пов'язана серйозна різниця в оплаті праці різних категорій працівників в сфері культури?
7. Чому оплата праці у шоу-бізнесі значно відрізняється від заробітної плати всіх інших працівників сфери культури?

В процесі опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- особливості оплати праці працівників закладів освіти: дошкільного рівня, шкільного рівня та рівня вищої школи;
- проблеми, які виникають в процесі формування системи оплати праці працівників освіти і наукових установ;
- специфічність оплати праці працівників сфер культури;
- особливості оплати праці акторів театру, кіно та шоу-бізнесу.

Вміти:

- чітко розрізняти категорії працюючих в сфері освіти;
- розраховувати заробітну плату працівників шкіл та вузів;
- аналізувати динаміку оплати праці працівників різних галузей культури.

Література [3; 5; 6; 12; 15; 18–20; 24; 34–36]

Тема 11. Основні тенденції в оплаті праці працівників торгівлі та споживчої кооперації

Знайомлячись з даною темою, студент повинен розглянути діючі системи оплати праці на підприємствах торгівлі, а також з'ясувати, як впливають форми власності на трудову мотивацію працівників торгівлі. Крім того, він повинен зрозуміти, в чому полягають особливості в оплаті праці працівників приватного сектору торгівлі та які існують напрямки вдосконалення механізму оплати праці на підприємствах цієї сфери. Студент повинен розібратись у складових оплати праці в споживчій кооперації та гендерній особливості оплати праці на підприємствах різних галузей споживчої кооперації України. Бажано, щоб студент проаналізував можливі шляхи реформування традиційних форм і систем оплати праці.

Питання для самоконтролю

1. Чи є особливість оплати праці працівників торгівельної сфери?
2. Чи впливає форма власності на трудову мотивацію працівників торгівлі?
3. В чому полягає особливість оплати праці працівників споживчої кооперації?
4. Чи існує гендерна особливість оплати праці в сфері торгівлі?

В процесі опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- особливість оплати праці працівників торгівельної сфери;
- можливість вдосконалення оплати праці працівників торгівлі;
- умови праці оплати праці працівників споживчої кооперації.

Вміти:

- розкрити специфіку оплати праці працівників торгівельної сфери і порівняти її з іншими сферами і галузями економіки.

Література [3; 5; 6; 12; 15; 18–20; 24; 34–36]

Тема 12. Умови оплати праці працівників закладів охорони здоров'я

Знайомство з даною темою дозволить студенту пізнати особливості оплати праці в медицині та ознайомитись з нормативними документами, що її регламентують наказом Міністерства праці та соціальної політики і Міністерства охорони здоров'я України "Про внесення змін та доповнень до умов оплати праці працівників закладів охорони

здоров'я та установ соціального захисту населення”, затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики і Міністерства охорони здоров'я України від 06.04.01 № 161/137 від 22.02.02 № 110/72; постановою КМУ від 17.11.92 № 1290; постановою КМУ “Про затвердження переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких надає право на скорочення тривалості робочого тижня” від 21.02.01 № 163 та іншими нормативними документами Міністерства охорони здоров'я, які вийшли в останні роки та місяці.

Якщо робота студента пов'язана з медициною, він може підготувати реферат, де повинен висвітлити особливості роботи своєї організації та охарактеризувати систему оплати праці, вказавши, на основі яких документів діє введена система оплати праці.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає особливість оплати праці в закладах охорони здоров'я?
2. Чи існують відмінності в оплаті праці працівників різних медичних спеціальностей?
3. Які існують надбавки медичним працівникам?

В процесі опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- основні підходи до оплати праці існуючих категорій медичних працівників;
- принципи диференціації заробітної плати в закладах охорони здоров'я;
- діючі доплати, надбавки, пільги і компенсації різним категоріям медичних працівників;
- особливості оплати праці медиків в особливих умовах (епідемії, карантини і т. п.).

Вміти:

- визначати заробітну плату окремих категорій медичних працівників;
- роз'яснити особливості оплати праці працівників сфери охорони здоров'я.

Література [3; 5; 6; 12; 15; 18–20; 24; 34–36]

Тема 13. Оплата праці державних службовців і народних депутатів

При вивченні даної теми, студент повинен з'ясувати для себе в чому полягає сутність державної служби та її роль в умовах формування ринкових відносин. Ознайомитися з основними положеннями закону України “Про державну службу” та особливостями оплати праці державних службовців. Основні положення постанови Кабінету міністрів України “Про впорядкування умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, органів прокуратури, судів та інших органів” від 13.12.99 № 2288. Студент обов'язково повинен на прикладі однієї з державних установ ознайомитися з схемою посадових окладів та порядком їх встановлення, а також проаналізувати шкалу співвідношень посадових окладів керівних працівників і спеціалістів районних, у містах Києві і Севастополі, державних адміністрацій до рівня діючої мінімальної заробітної плати. Студенту необхідно ознайомитися з системою встановлення надбавок за ранг державним службовцям та їх розмірами, з'ясувати як часто змінюється рівень надбавки. Студенту бажано підібрати матеріали стосовно особливості оплати праці народних депутатів, їх прав і привілеїв згідно із Законом України “Про статус народного депутата”.

Питання для самоконтролю

1. Хто відноситься до “державного службовця”?
2. Коли був прийнятий Закон “Про державну службу” і які його основні положення?
3. Якими нормативними документами регламентується оплата праці державних службовців?
4. Який діапазон шкали співвідношень посадових окладів державних службовців?
5. Як встановлюється ранг державному службовцю, його роль і вплив на оплату праці?
6. В чому полягає особливість оплати праці народних депутатів?

В процесі опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- основні положення нормативних документів, які регламентують діяльність державних службовців, їх права та обов'язки;

- особливості оплати праці державних службовців, пільги та доплати, які вони можуть отримувати в процесі своєї діяльності;
- специфіку оплати праці народних депутатів як на місцевому, так і на державному рівнях.

Вміти:

- пояснити основні положення нормативних документів, що регламентують діяльність державних службовців та їх оплату праці;
- розповісти про статус народного депутата та дати характеристику діючої для них системи винагороди за працю.

Література [2; 20; 21; 24]

Тема 14. Особливості оплати праці в недержавному секторі економіки

В ході вивчення даної теми, студент повинен ознайомитися з розвитком і специфікою нетрадиційних систем оплати праці, особливостями застосування безтарифної системи оплати праці, з принципами побудови найпоширеніших її різновидів (з використанням коефіцієнта вартості праці; експертна система оцінки результатів праці; “пайова” система оплати праці; система “плаваючих окладів” та ін.). Студент повинен знати особливості цих різновидів та розумітись, в яких випадках їх треба застосовувати.

Також бажано, щоб студент був обізнаний із специфікою оплати праці працівників комерційних банків та фінансових установ.

Оскільки в умовах розвитку ринкових відносин на Україні створились передумови для посередницької діяльності, студенту необхідно знати особливості оплати праці працівників у посередницьких фірмах і організаціях, що дуже важливо для тих хто займається бізнесом.

Студенту потрібно розібратись у структурі компенсаційних пакетів і їх зміню, залежно від просування по службі.

Питання для самоконтролю

1. Що слід розуміти під недержавним сектором економіки?
2. Які вам відомі нетрадиційні системи оплати праці?
3. В яких випадках слід застосовувати той чи інший різновид безтарифної системи?
4. Які існують системи оплати праці у комерційних фінансових установах?

5. В чому полягає особливість оплати праці в посередницьких фірмах і компаніях?
 6. Що включає поняття “компенсаційний пакет”?
- В процесі опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- що собою являє недержавний сектор економіки і що до нього відноситься?
- які існують підходи до оплати праці працівників недержавного сектора економіки та які є особливості застосування відомих систем оплати праці;
- в чому полягає особливість роботи посередницьких фірм і компаній та чи є специфіка оплати праці людей, які задіяні в цій сфері;
- на яких принципах базується процес формування компенсаційних пакетів.

Вміти:

- пояснити сутність безтарифної системи оплати праці;
- показати різницю в застосуванні різновидів безтарифної системи;
- розкрити особливість системи оплати праці в комерційних банках та недержавних фінансових установах;
- охарактеризувати оплату праці працівників, зайнятих посередницькою діяльністю;
- формувати компенсаційний пакет на прикладі своєї організації.

Література [23; 24; 35; 36]

Тема 15. Система участі у прибутку

При ознайомленні з даною темою, студент повинен знати суть поняття “прибуток” і розглянути його як якісно однорідну категорію, результат діяльності додаткової праці. Студенту бажано встановити в чому полягає мета систем участі працівників у прибутку і як здійснюється державне і колективно-договірне регулювання системи участі у прибутку.

Студент повинен розібратися, як здійснюється визначення критеріїв розподілу прибутку в різних галузях промисловості, періодичність їх виплат, порядок інформування працівників про економічне та фінансове становище підприємства, фірми. Із свого досвіду або по літературних джерелах, студенту необхідно ознайомитись із існу-

ючими системами участі працівників підприємств у придбанні акцій та політикою зайнятості, яка здійснюється на деяких фірмах.

Студент повинен знати, які існують податкові пільги на продаж акцій працівникам підприємства. Чи має місце зарубіжний досвід створення “довірчого фонду” в нашій країні?

Опановуючи цю тему, студент повинен розібратись: що відноситься до постійної та змінної частини трудового доходу при участі у прибутку; чи існують на наших підприємствах системи зацікавленості в ефективній діяльності підприємства, програми “колективних заощаджень”; індивідуальні ощадні фонди та програми надання акцій співробітникам (ПНАС).

Крім того, необхідно підібрати матеріали щодо залучення працівників до участі в управлінні фірмою і як здійснюється співробітництво адміністрації з персоналом у галузі управління, а також чи існує участь працівників в акціонерному капіталі через інвестиційні колективні фонди та як часто діє практика, стосовно використання спеціальних рахунків для формування власності працівників найманої праці на підприємствах.

Питання для самоконтролю

1. Що слід розуміти під поняттям “система участі у прибутках”?
2. Коли і де вперше вона була застосована?
3. Чи існує державне регулювання систем участі у прибутках?
4. Які визначаються критерії розподілу прибутку в різних галузях промисловості?
5. Чи існують податкові пільги на продаж акцій працівникам підприємства?
6. Чи діють на українських підприємствах програми “колективних заощаджень”?
7. Як здійснюється співробітництво адміністрації та корпорацій з персоналом у питаннях управління виробничою діяльністю?

В процесі опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- що собою являє поняття “прибуток”;
- в чому суть участі працівників у прибутку;
- які існують підходи до залучення працівників до участі у прибутках;
- які існують податкові пільги на продаж акцій працівникам підприємства;

- як і в яких формах працівники підприємств залучаються до управління виробництвом;
- чи запроваджується зарубіжний досвід “довірчого фонду” або “індивідуального ощадного фонду” в практиці українських підприємств.

Вміти:

- пояснити суть системи участі у прибутках;
- розповісти, як здійснюється колективно-договірне регулювання системи участі у прибутках;
- розробити пропозиції щодо залучення працівників до процесу управління.

Література [15; 24; 25; 35; 36]

Тема 16. Особливості планування трудомісткості та чисельності працівників у галузях економіки

В процесі вивчення даної теми, студент повинен розібратись у питанні аналізу трудомісткості та її плануванні за окремими її видами і загалом. Крім того, студент повинен розумітися у питаннях планування чисельності працівників та як встановлюється оптимальне співвідношення окремих категорій працівників. Він повинен опанувати методи розрахунку чисельності працівників (на основі трудомісткості виробничої програми, за робочими місцями, нормами обслуговування, нормативами чисельності) та зрозуміти планування чисельності керівників, професіоналів, фахівців, технічних службовців (за типовими нормативами, нормами підпорядкованості, навантаження). Студент повинен визначити, в чому полягають особливості розрахунку додаткової потреби у працівниках в різних сферах економіки.

Питання для самоконтролю

1. Як здійснюється на підприємстві аналіз трудомісткості?
2. Які вам відомі методи розрахунку чисельності працівників на підприємстві?
3. В чому полягає особливість розрахунку додаткової потреби у персоналі по різних галузях промисловості?

В процесі опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- особливості планування трудомісткості, як показника зворотного до продуктивності праці;

- як складається план організаційно-технічних заходів, який необхідний для розрахунку планової трудомісткості;
- що таке кадри підприємства та що таке персонал і чи є між ними різниця?
- як розраховується додаткова потреба у працівниках.

Вміти:

- розрахувати трудомісткість за окремими її видами;
- розробляти план організаційно-технічних заходів;
- розрахувати додаткову потребу у персоналі на підприємстві своєї галузі або сфери економічної діяльності.

Література [11; 12; 15; 18; 19; 21; 22; 34]

Тема 17. Планування продуктивності праці

В процесі вивчення даної теми, студент повинен вивчити показники рівня і динаміки продуктивності праці, які діють в галузях промисловості. Визначитись, в чому мета планування продуктивності праці та її доцільність в різних сферах діяльності людини.

Розібратись у діючій методиці планування продуктивності праці за факторами її підвищення, з урахуванням особливостей в окремих галузях. Студент повинен ознайомитись з азами планування продуктивності праці на основі зниження трудомісткості продукції і поліпшення використання робочого часу, які здійснюються в галузях промисловості.

Крім того, студент повинен розібратись у питанні розробки плану продуктивності праці на підприємстві, знати основні етапи планування продуктивності праці, а також аналізувати рівень і динаміку продуктивності праці. Окрім цих питань, студент повинен ознайомитись з процесом визначення очікуваного рівня продуктивності праці в поточному періоді.

Питання для самоконтролю

1. Які вам відомі показники продуктивності праці?
2. Як здійснюється планування продуктивності праці на підприємстві?
3. Як пов'язується планування продуктивності праці із зниженням трудомісткості?
4. Які фактори продуктивності праці найбільш впливові у вашій галузі і чому?

5. Як визначається очікуваний рівень продуктивності праці у поточному році?

В процесі опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- які показники характеризують рівень і динаміку продуктивності праці;
- які складові продуктивності праці;
- які існують методи планування продуктивності праці;
- в чому полягає розробка плану продуктивності праці.

Вміти:

- розрахувати показники продуктивності праці;
- застосовувати методи планування продуктивності праці;
- визначити очікуваний рівень продуктивності праці.

Література [12; 15; 18; 19; 21; 22; 34; 36]

Тема 18. Планування витрат на робочу силу в галузях економіки

При освоєнні даної теми, студент повинен вивчити, як здійснюється планування фонду споживання та досягається оптимальне співвідношення фондів споживання і нагромадження, яка існує методика планування фонду заробітної плати за нормативами та сфери її застосування. Розібратися у детальному плануванні фонду заробітної плати працівників за елементами його структури в галузі, в якій він працює.

Студент повинен знати як здійснюється планування фонду заробітної плати керівників, професіоналів, фахівців, технічних службовців, яка система планування середньої заробітної плати і чи планується співвідношення темпів її збільшення з темпами підвищення продуктивності праці. Студент повинен ознайомитись з аналізом витрат фонду заробітної плати в розрізі галузей економіки та розібратися, що включає поняття “бюджетування” персоналу. Крім того, студент повинен знати можливості вдосконалення співвідношення витрат на робочу силу в окремих галузях економіки. Важливо, щоб студент ознайомився зі створенням умов для переходу на Національний класифікатор професій та до рейтингу професій і відповідної їх оплати.

Питання для самоконтролю

1. Як планується фонд споживання?

2. Яка існує методика планування фонду заробітної плати?
3. Чи планується співвідношення темпів продуктивності праці та фонду заробітної плати?
4. Що таке “бюджетування” персоналу?

В процесі опрацювання даної теми студент повинен:

Знати:

- підходи до планування фонду споживання та накопичення;
- методику планування фонду заробітної плати за нормативами;
- підходи до планування заробітної плати окремих категорій персоналу;
- умови переходу до Національного класифікатора професій.

Вміти:

- планувати фонд заробітної плати;
- здійснювати бюджетування персоналу;
- пояснити суть Національного класифікатора професій.

Література [12; 18; 19; 21; 26; 30; 36]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота з дисципліни “Економіка праці (галузева)” складається з двох частин: реферату та 6 задач. Студенти оформлюють реферат обсягом щонайменше 15 сторінок, який готують по своєму підприємству або організації по темах, де це вказано, або по темі на свій вибір.

У рефераті обов’язково повинні бути висвітлені такі питання:

- місце вибраної галузі в системі галузей економіки (або галузі, у якій працює студент);
- частка обсягу виробництва галузі у ВВП України;
- структура і чисельний склад підприємства;
- нормативні документи, що регламентують організацію, нормування й оплату праці;
- характеристика рівня організації нормування праці в галузі та на підприємстві;
- основні проблеми організації і нормування праці на підприємстві;
- система оплати праці на підприємстві; система матеріального та морального стимулювання на підприємстві;
- планування продуктивності праці та зниження трудомісткості.

Задача 1.

Нарахувати заробітну плату робітнику-відряднику 6 розряду. Відрядна розцінка дорівнює 1,2 грн. Місячна норма виробітка – 520 одиниць. Робітник виконав планове завдання на 108 %. За виконання планового завдання нараховується премія 20 %, а за кожен відсоток перевиконання – 3 % відрядного заробітку з урахуванням доплат. Доплата за шкідливі умови праці – 12 %.

Задача 2.

У результаті проведення маркетингових досліджень встановлено, що ринок кондитерських виробів розширюється, тому на підприємстві планується збільшити випуск продукції з 50 до 55 млн грн, а виробіток продукції на одного працівника з 12,5 тис. грн. Визначити чисельність працівників у звітному й плановому періоді, абсолютний і відносний приріст чисельності та обсягів виробництва за рахунок збільшення продуктивності праці й чисельності працівників за звітний і плановий періоди.

Задача 3.

Визначити відрядно-погодинний заробіток продавця, якщо його оклад становив 2000 грн, а його переводять на відрядно-погодинну систему. Гарантована частина заробітку визначається по розцінці, що нараховується залежно від суми місячного товарообігу. Середньомісячний товарообіг за попередній квартал склав 40 тис. грн. За поточний місяць товарообіг склав 45 тис. грн.

Задача 4.

Розрахуйте оптимальну кількість прийнятих робітників на фірму, яка збирає комп'ютери і змінює капітал. У розрахунках слід прийняти до уваги, що витрати фірми становить лише заробітна плата робітників.

Ціна збирання одного комп'ютера: 1-й варіант – 1200 грн; 2-й – 1000 грн; 3-й – 1100 грн. Місячна заробітна плата одного робітника: 1-й варіант – 980 грн; 2-й – 1200 грн; 3-й – 1400 грн.

Зміну виробництва комп'ютерів для всіх варіантів з додатково найнятим робітником подано в таблиці:

Чисельність робітників, осіб	1	2	3	4	5	6	7
Кількість комп'ютерів, шт.	12	20	26	30	32	33	33

Задача 5.

Побудуйте криву Лоренца та розрахуйте коефіцієнт Джині для визначення розподілу заробітної плати працівників фірми за даними таблиці:

Заробітна плата групи працівників, грн за рік	23000	45000	61000	79000	110000
Питома вага кожної групи в їх загальній чисельності, %	20	20	20	20	20

Задача 6.

На підприємстві працюють два механічні цехи, на яких ринок праці врівноважився за середньої заробітної плати 3,8 грн за годину. В одному з цехів працівники створили профспілкову організацію, яка домоглася від керівництва підвищення заробітної плати до 4.1 грн за годину. У зв'язку з порушенням ринкової рівноваги через підвищення заробітної плати в цеху з профспілковою організацією, частину працівників було переведено до цеху, в якому немає профспілкової організації. Через додаткову кількість працівників у даному цеху, своєю чергою, порушилась ринкова рівновага, що призвело до зниження заробітної плати до 3,3 грн за годину. Знайдіть абсолютний і відносний ефекти підвищення та зниження годинної ставки заробітної плати.

Питання для самоконтролю

1. Предмет дисципліни “Економіка праці (галузева)”.
2. Відмінності дисциплін “Економіка праці” і “Економіка праці (галузева)”.
3. Сутність терміна “економіка держави”.
4. Умови формування національної економіки.
5. Що розуміють під економічною одиницею національної економіки?
6. Основні принципи класифікації галузей економіки України.
7. Сутність поняття “галузь”.
8. Принципи класифікації галузей економіки за кордоном.
9. Відмінності матеріальної та нематеріальної сфери виробництва.
10. Взаємозв'язок окремих частин економіки.
11. Багатоаспектність поняття “галузева структура”.
12. Основні напрямки формування ринкової економіки.
13. Види структурних співвідношень на макрорівні.
14. Основні тенденції змін макропропорцій між секторами економіки.
15. Сутність структурних зрушень в економіці України.

16. Основні напрямки сучасної структурної політики.
17. Галузеві пропорції між міжгалузевими комплексами.
18. Структурна політика України на сучасному етапі.
19. Значення і ефективність типового проектування організації робочих місць.
20. Спеціалізація і оснащення робочих місць.
21. Показники раціональності трудових процесів і їх специфіка в галузях.
22. Класифікація робочих місць.
23. Сутність понять “робоче місце” і “робоча зона”.
24. Суть і значення процесів суспільного розподілу і кооперації праці.
25. Основні напрямки організації праці на виробництві.
26. Суспільна та економічна ефективність заходів удосконалення організації праці.
27. Сутність і значення нормування праці.
28. Класифікація витрат робочого часу.
29. Проектування прогресивних трудових процесів.
30. Умови праці в різних галузях економіки.
31. Законодавче регулювання робочого часу і відпочинку (галузеві особливості).
32. Характеристика і класифікація норм праці.
33. Методи нормування і способи їх удосконалення.
34. Регулювання міри праці.
35. Вартість робочої сили і оплата праці.
36. Основні принципи організації оплати праці.
37. Функції заробітної плати в умовах ринку.
38. Методи вивчення ефективного використання робочого часу.
39. Типові режими праці й відпочинку.
40. Форми й системи заробітної плати.
41. Особливості організації оплати праці в умовах ринку.
42. Особливості оплати праці в автотранспорті.
43. Особливості оплати праці в електроенергетиці.
44. Особливості оплати праці в медицині.
45. Особливості оплати праці в хімічній промисловості.
46. Особливості оплати праці військовослужбовців.
47. Особливості оплати праці у військових, які виконують миротворчі місії за кордоном.
48. Особливості оплати праці в гірничодобувній промисловості.
49. Особливості оплати праці у сфері освіти.

50. Особливості оплати праці у сфері культури.
51. Особливості оплати праці в будівництві.
52. Особливості оплати праці в недержавному секторі економіки.
53. Особливості оплати праці в сільськогосподарських підприємствах.
54. Методи розрахунку чисельності працівників.
55. Планування чисельності окремих категорій працівників.
56. Продуктивність праці й методи її вимірювання.
57. Основні етапи планування продуктивності праці.
58. Методика планування витрат на робочу силу в галузях економіки.
59. Аналіз витрат фонду заробітної плати в галузях економіки.
60. Основні положення Закону України “Про оплату праці”.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Закон* України “Про зайнятість населення” // Закони України. — К.: Ін-т законодавства, 1996. — Т. 1. — С. 252–268.
2. *Закон* України “Про державну службу” // Закони України. — К.: Ін-т законодавства, 1997. — Т. 6. — С. 5–11.
3. *Закон* України “Про оплату праці” // Закони України. — К.: Ін-т законодавства, 1997. — Т. 8. — С. 210–218.
4. *Закон* України “Про підприємства в Україні” // Закони України. — К.: Ін-т законодавства, 1996. — Т. 1. — С. 310–331.
5. *Кодекс законів про працю в Україні.*
6. *Конвенція* МОП 131 “Про встановлення мінімальної заробітної плати, з особливим урахуванням країн що розвиваються” від 3 червня 1970 р.
7. *Конвенція* МОП 142 “Про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів” від 23 червня 1975 р.
8. *Конвенція* МОП 168 “Про сприяння зайнятості і захист від безробіття” від 21 червня 1988 р.
9. *Нормування праці* / В. М. Абрамов, В. М. Данюк, А. М. Гриценко та ін. — К.: ВІПОЛ, 1995.
10. *Акімова Н. В.* Производительность труда в промышленности: Проблема измерения и стимулирования. — К.: Наук. думка, 1991.

11. *Богатыренко З. С.* Выявление и оценка резервов роста производительности труда на промышленных предприятиях (объединениях). — М.: Экономика, 1990.
12. *Бойчак І. М., Харів П. С., Хопчак М. І.* Економіка підприємств. — Львів: Сполох, 1998.
13. *Бондарь И. К.* Производительность труда. — К.: Наук. думка, 1991.
14. *Ганслі Т.* Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки. — К.: Основи, 1995.
15. *Грішнова О. А.* Гендерні особливості конкурентоспроможності громадян на ринку праці. — К., Україна: аспекти праці. — № 6, 2001.
16. *Геєць В.* Економіка України. Моделі реформування. Зміна структури та прогноз розвитку. — К., 1993.
17. *Дорошенко Л. С.* Система отраслей народного хозяйства. — К.: МАУП, 1997.
18. *Жуков Л. И., Погосян Г. Р.* Экономика труда. — М.: Экономика, 1991.
19. *Завельский М. Г.* Экономика и социология труда: Курс лекций. — М., 1998.
20. *Завиновская Г. Т.* Организация заработной платы в промышленности. — К.: Вища шк., 1985.
21. *Завиновська Г. Т.* Економіка праці. — К.: Вища шк., 2000.
22. *Захожай В. Б., Калина А. В.* Статистика труда и занятости. — К.: МАУП, 2000.
23. *Костишина Т. А.* Конкурентоспроможна система оплати праці: проблеми теорії та практики. — Полтава РВВ ПУСКУ, 2008.
24. *Калина А. В.* Организация и оплата труда в условиях рынка. — К.: МАУП, 1995.
25. *Колот А. М.* Оплата праці на підприємстві: організація та вдосконалення. — К.: Праця, 1997.
26. *Лукьянченко Н. Д.* Управление трудом на промышленных предприятиях. — Донецк: Донбасс, 1996.
27. *Мазманова Б. Г.* Управление оплатой труда. — М., Финансы и статистика, 2001.
28. *Нормирование труда: Учебник для студ. вузов / Под ред. Б. М. Генкина.* — М.: Экономика, 1985.
29. *Общий классификатор отраслей народного хозяйства Украины (ОКОНХ)* — К., 1994.

30. *Тарасенко А. С.* Стоимость рабочей силы — основа формирования оплаты труда в рыночных условиях. — Труд и право, № 2, 1997.
 31. *Панасюк Б. Я.* Економічна політика в Україні наприкінці ХХ століття. — К., 2002.
 32. *Погорелов Н. Н.* Нормирование труда в промышленности. — К.: Основи, 1991.
 33. *Подоровська М. М.* Організація праці. — К.: МАУП, 2001.
 34. *Поляков И. А., Ремизов К. С.* Справочник экономиста по труду. — 6-е изд., перераб. и доп. — М.: Экономика, 1998.
 35. *Рофе А. И., Збышко Б. Г.* Рынок труда, занятость населения, экономика ресурсов труда. — М., 1998.
 36. *Роцин С. Ю., Разумова Т. О.* Экономика труда. — М.: Инфра-М, 2000.
 37. *Социальная политика и рынок труда: вопросы теории и практики.* — М., 1996.
 38. *Справочник нормировщика / Под общ. ред. А. В. Ахумова.* — Л.: Машиностроение, 1986.
 39. *Экономика народного хозяйства: Курс лекций / Под ред. Р. П. Алексеева.* — М., 1988.
- Додаткова*
40. *Украина “вне конкуренции”.* — Газета “Дело” от 20.05.2009.
 41. *Багрова І. В.* Нормування праці: Навч. посіб. — Київ: Центр навчальної літератури, 2003. — 212 с.
 42. *Газета “Урядовий кур’єр”.* — № 104 (4010) від 13.06.2009.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни.....	4
Зміст дисципліни.....	5
Вказівки до виконання контрольної роботи	25
Список літератури	29

Відповідальний за випуск *А. Д. Везеренко*
Редактор *Г. Я. Кужільний*
Комп'ютерне верстання *С. А. Шередега*

Зам. № ВКЦ-4901

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк. — 1,86. Обл.-вид. арк. — 0,60. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*